NAGU MEILE MEELDIB

Tantsud ja laulud
William Shakespeare'i ajast
põimituna tema tekstikatketega

Esitavad
vanatantsuansamblid Saltatriculi ja Fioretto
ja vanamuusikaansambel Fiori

Meie kava on kombineeritud peamiselt tantsudest, mida Shakespeare on oma teostes maininud – kas otsesõnu tantsimisest rääkides või visates möödaminnes nalja, mis käib mõne populaarse tantsuloo nime ümber. Niiviisi nimepidi mainitud lood on „Light o'love“ ja „Heart's Ease“; mõnel teisel puhul on aga juttu tantsužanridest – galjardist, morrisest, „prantsuse keerutusest“ ning „mõõtudest“ (*measures*) ehk pavaanidest ja *allemande*'idest.

Näidenditest tantsujuttu taga otsides tekkis isu lisada kontserdisse ka sobivad tsitaadid, et publikul oleks võimalik kuulda tekstikohta, kus mingist tantsust räägitakse, ja see kohe oma silmaga ära näha. See tahtmine Shakespeare'i read ja tantsud vaheldumisi paigutada tähendas ühest küljest, et osa tekstist leitavaid tantse jäi välja, kuna mõnikord oli ühesainsas lauses kaks-kolm tantsu üles loetud ja teise või kolmanda tantsu ajaks olnuks see lause kuulajal-vaatajal arvatavasti juba meelest läinud. Teisest küljest andis see põhjust lisada kavasse Inglise renessansstantse, mida Shakespeare päris otse nimetanud ei ole, kuid mida saab seostada mõne tema repliigiga. Ning viimaks sai mõni lugu mängu võetud lihtsalt ilu pärast, näiteks laul „Come again“.

Valdavalt on väljavalitud tantsud ja/või tantsumuusika pärit Inglismaalt; erandi tegime ühele Prantsuse *branle*'ile, sest see on juba tekstis „prantsuse keerutuse“ nime all, ja ühele Itaalia *pass'e mezzo*'le, sest seda tüüpi tantse on kõige paremini kirjeldanud just itaallased. Igatahes ei tohiks ka sellised „võõramaised“ tantsud siin kavas päris kohatud olla, sest Prantsusmaaga suheldi – ja sõditi – tihedalt ning Itaalia tantsuõpetajad olid Euroopa kuulsaimad ning seega võis neid leida kõigis õukondades, nii ka Inglise omas.

Pavaan leiab ühe oma variandi, *pass'e mezzo*-pavaani ehk *passy measures pavyn*'i nime all mainimist **„Kaheteistkümnendas öös"**; lisaks tuleb Shakespeare'il mitu korda jutuks *measure*, mis oli katusmõiste mitme seltskonnatantsu, eriti pavaanide ja *allemande*'ide kohta. Pavaan oli sisuliselt rongkäik, millega paarid said ühiselt balli alustada ja niiviisi rahulikult kulgedes ka oma tualette demonstreerida. Meie tantsitava loo muusika ilmus esimest korda **„Si je m'en vois"** nime all Pierre **Attaignanti** kirjastatud tantsuraamatus 1555. aastal, kuid üks selle versioon oli tuntud ka Inglismaal kui **„Pavin of Albarti“**. Tantsuseade on võetud **Jane Gingelli** ja **Bernard Thomase** raamatust "Renaissance Dance Book".

„Greenwood“ on ilmunud 17. sajandil **John Playfordi** kirjastatud Inglise seltskonnatantsude õpikus „The English Dancing Master", kuhu on üles tähendatud nn „külatantsud", *country dances*; tõenäoliselt on tants ise varasem kui

õpiku ilmumisaeg. Seos Shakespeare'iga on siin tinglikum: näidendis **„Nagu teile meeldib“** esitab üks õukondlane laulu, mis algab sõnadega „Under the greenwood tree...“ ehk „Puu vilus puhata...“. Selle laulu Shakespeare'i aegset viisi ei ole teada (olemasolevad viisistused on hilisemad), kuid on säilinud laule-tantse, mille tekstis või nimes on sõna „greenwood“ sees; see, mida näete, on üks neist. Kuna tants on üsna pikk ja kogu aeg sama muusikat mängida jääks üksluiseks, varieerime seda sama tantsukogumiku hilisemast väljaandest pärit **„New Scotch Jiggiga“**.

Laul **„It was a lover and his lass“** ehk **„Läks armsamaga külaneid“** figureerib samas näidendis – seal laulab seda küll kõigest kaks paaži. Meie kasutame Shakespeare'i kaasaegse **Thomas Morley** viisistust kolmehäälses seades.

„Branle de la Haye“ ehk „Põimimise *branle*“ – **„Asjatus armuvaevas“** soovitab paaž don Armadole „prantsuse keerutust“ – originaalis *French brawl*, mis on sõnademäng: ühest küljest tähendab *brawl* kaklust, teisest küljest tõlkisid inglased niiviisi ka prantsuse tantsunime *branle*. *Branle*'i nime kandis suur hulk üpris erinevaid seltskonnatantse, mille ühine omadus oli see, et tantsida sai korraga piiramatu arv inimesi. Kõige rohkem ja paremini on neid kirjeldanud **Thoinot Arbeau** oma tantsuraamatus (1589).

„Sellenger's Round“ ehk „Harjuski ring“ on samuti Playfordi tantsuraamatust. Siia kavasse sai ta tänu melanhoolik Jacques'i („Nagu teile meeldib“) sarkastilisele märkusele narride tantsuringi meelitamise kohta.

Morris on vana Inglise rahvatants, mida traditsiooniliselt tantsitakse kuljustega jalgade küljes; Shakespeare mainib seda mitmes oma ajaloodraamas ja komöödias **„Lõpp hea, kõik hea“**. See tants võib olla seotud Prantsusmaal ja Itaalias tantsitud moriskide ehk mauritantsudega, kus tantsijad kandsid eksootilisi rõivaid ja musta maski ning kasutasid samuti kuljuseid, kuid päris kindel see ei ole. 1600. aastal võitis üks Shakespeare'i trupi koomik, narr William Kempe kõvasti kuulsust sellega, et tantsis morrist üheksa päeva järjest, läbides niiviisi teekonna Londonist Norwichi. Morris, mida siin näete-kuulete, kannab nime **„Lumps of Plum Pudding“**.

„Stingo“ ehk „Kesvamärjuke“ on järjekordne tants Playfordi kogumikust; Shakespeare seda otse maininud ei ole, aga oma õlleteema poolest on see lugu, mida vabalt võiks laulda mõni tema kannusõbrast tegelane nagu söör Toby või Falstaff ja mille peale Malvolio kindlasti pahandaks.

„Light o'Love“ ehk „Armuvalgus“ on 16.–17. sajandi vahetuse populaarne laul ja tantsulugu, täpsemalt *courante*. „Armuvalguse“ laul ja tants võetakse jutuks näidendis **„Palju kära ei millestki“**. Hüplikku *courante*'i peeti üldiselt energiliseks noortetantsuks, meie tantsuseade lähtub peamiselt Milano tantsuõpetaja **Cesare Negri** tantsuõpiku (1601) soovitustest, kuidas soolo-*courante*'i tantsida.

„Come again“ on ühe kuulsaima Shakespeare'i kaasaegse helilooja **John Dowlandi** armastuslaul.

„Heart's Ease“ ehk „Südamekergendus“ on nelja inimese tants Playfordi kogumikust; seda tantsulugu mainitakse põgusalt **„Romeos ja Julias“** (**Georg Mere** tõlkes on selle nimi „Süda, rõõmustele“).

„Ardente sole“ on üks paljudest *pass'e mezzo'*dest (sõna-sõnalt „poolteist sammu"), võtsime selle Itaalia tantsuõpetaja **Fabritio Caroso** 1581. aasta tantsuõpikust. Nagu eespool öeldud, mainitakse seda tantsu „Kaheteistkümnendas öös“, kus söör Toby miskipärast arvab, et *passy measures pavyn* oleks hea sõimusõna. Rütmiliselt meenutab tüüpiline *pass'e mezzo* pavaani, kuid on keerulisemate sammudega. Muusikas kasutasime vaheldusrikkuse huvides mitut *pass'e mezzo antico* variatsiooni, peamiselt **Antonio Valente** ja **Diego Ortizi** omi.

Galjard on lõbus hüppetants, mis järgnes tavaliselt pavaanile; Shakespeare on mitmes näidendis maininud nii seda tantsu ennast kui ka selle põhisammu „viisiksammu“; „Kaheteistkümnenda öö“ tsitaat, mida kuulete, illustreerib selle erakordset populaarsust. See oli põhiline tants, kus seltskonnainimene sai oma improviseerimisosavust üles näidata; räägitakse, et Buckinghami hertsog oli kuningas James I silmis kohe paremasse valgusse tõusnud, kui ta suutis ühel hommikutundidesse veninud ja ära vajuma kippuval õukonnapeol hiilgava galjardisoologa seltskonnale uue hoo sisse puhuda. Tantsu saateks kasutame üht galjardi **Anthony Holborne**'i kogumikust (1599).

„Now is the Month of Maying“ on Thomas Morley laul. Rütmiliselt on see *allemande*, tähendab, üks järjekordne *measure*, mida Shakespeare nii mitu korda mainib. Kuna laulusõnad on kahemõttelised, andis see põhjust lisada tantsuseadesse sümboolne suudlemine; nii seostub see stseeniga „Asjatust armuvaevast“, kus kuningas kaebab pärast üht tantsu, et „üks osa jäi veel puudu“: nimelt nõuab ta tantsutuuri, kuhu kuulub suudlemine.

Saltatriculi: Andres Paesüld, Eve Valper, Janno Loide, Eva Lepik, Kristen Suokass, Sirje Lind. **Fioretto:** Riho Hütt, Tamara Hütt, Ene Saaber, Olli Samra, Anne Nõgu, Liis Niller, Eneli Silm

Fiori: Eva Siil, Helena Valpeteris, Piret Villem, laulavad Eve Valper, Külli Kressa, Janno Mäe

Instseneering ja kava tekstid: Külli Kressa
Shakespeare'i tõlked: Georg Meri